

Normalus handikappråd 9/12-09 Bilaga 1

- ställer mig bakom kommunstyrelsens ^{klars} yttrande
a/ över motion av Roger Mogert
b/ över motion av Abdo Gariya
- föregående protokoll punkt 9; Jag återtar mitt
nej och ställer mig till förfogande som
saken vid kommande upphandlingar
inom socialpsykiatri under 2010
- ställer mig bakom kommunstyrelsens klars
yttrande om verksamhetsplan och budget
för 2010.

Ulla Lofgren

Bilaga 2

Kommunstyrelsens handikappråd

Yttrande över motion (2009:44) av Roger Mogert om krav på tillgänglighet vid upphandling av tjänster

Motionären pekar på ett viktigt förbättringsområde inom ramen för arbetet med att skapa en god tillgänglighet för alla.

I Handisams och SLKs gemensamma s.k. E-verktyg, ett instrument för att följa upp och utvärdera tillgängligheten i kommuner och landsting, är ett av kriterierna på ett gott arbete att krav ställs på tillgänglighet vid alla upphandlingar. Tillgängligheten är också uppmärksammas i den nationella handlingsplanen för handikappolitiken, där begreppet Design för alla lyfts fram. I skriften Riv hindren, Handisams riktlinjer för en tillgänglig statsförvaltning, står följande: "Vid upphandling och inköp ska tillgänglighetsaspekter alltid finnas med."

Stockholm ställer dock för närvarande inte krav på tillgänglighet vid upphandlingar. Det är alltså en förbisedd brist som snarast bör åtgärdas om staden ska framstå som ett föredöme i tillgänglighetsarbetet såväl i Sverige som internationellt.

Redan i yttrandet över VP för ett par år sedan föreslog vi att staden skulle ställa sådana krav. Som stor upphandlare av varor och tjänster skulle, menade vi, Stockholm kunna fungera som den motor som behövs för att marknadens aktörer ska inse att kravet är välgrundat och att det är lönsamt att tillgodose det. Tyvärr har inte vårt förslag den gången vunnit gehör.

Handikapprådet tillstyrker därför givetvis motionärens förslag. Vi vill dock tillägga att kravet måste gälla inte bara tillgängligheten till den fysiska miljön utan också till information.

Stockholm den 14 december 2009

Bilaga 3

~~Fin~~

Kommunstyrelsens handikappråds yttrande

över förslag till

**Budget 2010 för Stockholms stad och inriktning för 2011
och 2012 samt ägardirektiv 2010-2012 för koncernen
Stockholms Stadshus AB**

Innehållsförteckning

	Sid
Inledning	2
Övergripande och principiella synpunkter	2
Stockholm – en stad tillgänglig för alla	3
Den fysiska miljön	3
Stockholm som besöksstad	3
Utrymningssäkerhet	4
Soppantering	4
Valfriheten i praktisk tillämpning	4
Service, stöd och omsorger	5
Funktionsnedsättning, fysisk och psykisk, skillnader i bemötandet	5
Våra synpunkter på vissa insatser	6
Bostäder	6
Insatsernas kvalitet	7
Samverkan mellan dem som tillhandhåller insatser	7
Syn- och hörselinstruktörer	8
Idrottsnämnden	8
Kulturnämnden	8
Handikapprörelsens resursbehov	9
Avslutning	9

Bilaga: Handikappolitiska indikatorer i Stockholms stads verksamhetsplan för år 2010

Inledning

Kommunstyrelsens handikappråd har i år inte som tidigare år fått någon föredragning av förslaget till verksamhetsplan (VP) för kommande år och inte heller haft tillfälle att tillsammans diskutera den. Vi beklagar det men har ändå utarbetat ett yttrande på den tyvärr alltför korta tid som vi har haft på oss.

Vi förutsätter att årets tillvägagångssätt är ett undantag.

Övergripande och principiella synpunkter

Tidigare år har vi konstaterat att stadens styrsystem inte lyft fram handikappaspekter på de olika verksamheter som staden har ansvar för. Kompletteringen förra året av det första av de övergripande inriktningsmålen med ordet "Tillgänglighet" följdes inte upp med några indikatorer som konkretiserade målet och uppmärksammades därför inte i nämnder och förvaltningar. De ansåg därför att kommunfullmäktige inte hade prioriterat dessa frågor, detta trots stadens uttalade höga ambitioner att bli en internationell mönsterstad i fråga om tillgänglighet och En stad för alla. Vi har också i våra kontakter med handikappråden fått klart för oss att stadens handikappolitiska program inte används i verksamhetsplaneringen utan har blivit en hyllvärmare.

Mot bakgrund av vår tidigare kritik har vi med särskilt stort intresse tagit del av VP för 2010. En ytterligare omständighet som ökat våra förväntningar är den nya FN-konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning som Sverige har ratificerat och som fr.o.m. i år gäller fullt ut i vårt land.

Av FN-konventionen kan vi tyvärr inte se några spår. Den finns inte heller upptagen bland de stadsövergripande styrdokumenterna i bilaga 11, vilket däremot är fallet med barnkonventionen. Däremot finns i det inledande avsnittet av VP vissa uttalanden som stärker det handikappolitiska arbetet. En allvarlig nackdel är dock fortfarande att uttalandena dels inte redovisas som tydliga verksamhetsmål och därför inte följs upp med några indikatorer, dels inte återges i sammanhang som klargör att det är allas ansvar att beakta handikappaspekter inom sina verksamheter. Ett exempel är den till synes förpliktande skrivningen under avsnittet Stöd och service till personer med funktionsnedsättning som lyfter fram stadens handikappolitiska program som ett viktigt styrdokument. Vi ifrågasätter om den skrivningen kommer att få något genomslag.

Liksom föregående år har vi ställt samman egna förslag till indikatorer för flertalet nämnder och bolag i staden. De har redan skickats ut men vi bifogar dem till detta yttrande som en konkretisering av vad vi anser just nu vara viktiga aspekter att beakta i En stad för alla.

Vi anser att

- FN-konventionen måste implementeras i stadens verksamhetsplanering. Arbetet måste leda till konkreta mål i det handikappolitiska program som ska utarbetas under nästa år. Målen måste i sin tur ingå som tydliga mål och indikatorer i VP för 2011.

Stockholm – en stad tillgänglig för alla

Den fysiska miljön

Året 2010 är ett viktigt årtal när det gäller arbetet med den fysiska miljöns tillgänglighet. Då ska i princip alla s.k. enkelt åtgärdade hinder vara borttagna. Stockholm har satsat stora pengar och ett systematiskt arbete på att undanröja sådana i den offentliga miljön. Vissa medel har också lämnats till kultur- och idrottsförvaltningarna för att tillgängliggöra deras lokaler och anläggningar. Trots det kommer det att återstå en hel del att ta hand om även efter 2010 både i ute- och i inomhusmiljön. Dessutom har staden ett ansvar för att se till att också andra fastighetsägare än kommunen själv tar sitt ansvar. I den delen har det brustit i ansvarstagandet hittills, S:t Juliankampanjen till trots.

Om staden ska bli ett föredöme i fråga om tillgängligheten i den fysiska miljön krävs att också andra brister undanröjs än de som betraktas som enkla. Det som byggs nytt eller byggs om måste fullt ut uppfylla bygglagstiftningens krav och de ambitioner därutöver som finns redovisade i dokumentet Stockholm – en stad för alla, handbok för utformning av en tillgänglig och användbar miljö. Detta för staden övergripande styrdokument finns inte redovisat i VP:s bilaga 11.

Vi anser att

- handboken Stockholm – en stad för alla måste antas av fullmäktige för att den ska uppfattas som det övergripande styrdokument som den är avsedd att vara
- tillgänglighetsprojektet ska fortsätta sitt arbete med enkelt avhjälpta hinder till dess att samtliga inventerade hinder är undanröjda och att bidrag ska lämnas för dessa åtgärder
- stadsbyggnadsnämnden måste ges tillräckliga resurser för att kunna bedriva en aktiv tillsyn både när det gäller arbetet med enkelt avhjälpta hinder och när det gäller tillsynen av nybyggnads- och ombyggnadsverksamheten
- exploateringsnämnden ska följa upp efterlevnaden av de krav på tillgänglighet som ställs i avtal vid markupplåtelse och exploatering
- staden ska stimulera ett utvecklingsarbete som löser de många tillgänglighetshinder som finns i stora delar av innerstaden i form av nivåskillnader vid entréer både till kommersiella lokaler och till bostäder.

Stockholm som besöksstad

Det första av de övergripande inriktningsmålen säger bl.a. att Stockholm ska vara en tillgänglig stad för besökande. Om det målet ska infrias måste stadens hotell kunna ta emot personer som har olika funktionsnedsättningar. Det förutsätter att inte bara de allmänna lokalerna utan också hotellrummen är tillgängliga och användbara för alla. Det borde egentligen vara en konsekvens av det generella kravet på tillgänglighet i bygglagstiftningen. Gällande byggregler konkretiserar dock inte detta krav vad gäller hotell. Därför är det upp till varje kommun att göra sin egen tolkning av kravet.

Stadsbyggnadskontoret strävar efter att få hotellbyggare att göra ca 10 % av rummen tillgängliga för rörelsehindrade. Andra funktionsnedsättningar beaktas inte. Den låga andelen tillgängliga hotellrum i staden gör att de som ordnar konferenser och andra möten där många funktionsnedsatta personer från andra länder och andra delar av Sverige deltar har stora svårigheter att hitta övernattningsmöjligheter som fungerar, och särskilt svårt om man vill kunna samlas på ett och samma hotell.

Vi anser att

- staden, med sin uttalade tillgänglighetsprofil, ska ställa som villkor vid upplåtelse av mark för hotellbyggande att samtliga hotellrum blir tillgängliga och användbara för alla.

Sophantering

Vi noterar med tillfredsställelse att det pågår en planering för att använda sopsugsteknik i staden. Att kunna göra sig kvitt sina hushållssopor har blivit ett problem för många människor med funktionsnedsättning när sopnedkasten har avvecklats. Det är viktigt att det utvecklas en teknik som gör det möjligt för människor att lämna sina sopor inomhus eller i nödfall utomhus med korta avstånd från entrén. Sopsug är en lösning som vi värdesätter.

Utrymningssäkerhet

Oron är stor för hur man som en person med en funktionsnedsättning kan klara en brand eller andra olyckshändelser i de många underjordiska utrymmen som finns och som tillkommer i vår stad. Skärpta byggregler är att vänta men de kommer inte att ha retroaktiv verkan. Därför finns det anledning för staden att ägna underjordisk bebyggelse särskild uppmärksamhet.

Vi anser att

- stadens säkerhetsarbete måste innefatta en systematisk genomgång av utrymningssäkerheten i alla underjordiska lokaler inklusive tunnlar. Vid riskbedömningar måste hänsyn tas till människors olika förutsättningar att förflytta sig och att uppfatta och förstå varningssignaler och den information som lämnas i samband med olyckor
- det trygghetsarbete tillsammans med andra aktörer som staden avser ta initiativ till ska innefatta dessa aspekter. Dagsaktuella projekt är Förbifart Stockholm med dess långa tunnlar och Citybanan.

Valfriheten i praktisk tillämpning

Att ge människor som är beroende av service, stöd och omsorger i sitt dagliga liv möjligheter att leva det liv de önskar är något som svensk lagstiftning sedan länge har som mål. FN-konventionen präglas också av ett sådant synsätt. Handikapprörelsen har välkomnat att det nu över hela landet pågår ett medvetet arbete för att öka valfriheten också för dem som lever med funktionsnedsättningar. Men vi har varit och är alltså mycket kritiska till hur arbetet bedrivs i vår stad.

Det sker med stor hastighet. Tillfälle att pröva tillvägagångssätt ges inte. Några konsekvensbeskrivningar görs inte som kan ligga inte till grund för besluten. Informationen till brukarna finns inte framme när besluten träder i kraft. Det leder till ryktesspridning och en onödig oro. Pengsystemet har visat sig ha allvarliga brister. Brukarnas rättssäkerhet är i fara när beslut fattas som de inte är delaktiga i och inte får möjlighet att överklaga. Lagstiftningens övergripande mål verksamheten ska vara grundad på respekt för den enskildes självbestämmanderätt och att denne ska ges inflytande och medbestämmande över de insatser som ges uppfylls inte. Demokratin är satt ur spel.

Vi har också flera gånger påtalat det ologiska och direkt stötande i att presentera konkurrensupphandling av befintlig verksamhet som ett led i att öka valfriheten också

när den sker i strid med brukarnas önskan. Ett nytt exempel på att valfriheten inte tas på allvar är upphandlingen av den centrala ledsagarservicen.

Finansborgarrådets uttalande i en interpellationsdebatt för knappt ett år sedan att upphandling inte är ett självändamål och att det är viktigt att gå varsamt fram har inte fått något som helst genomslag. I VP 2010 finns återigen direktivet att all verksamhet som inte utgör myndighetsutövning eller strategiska ledningsfunktioner ska upphandlas i konkurrens eller erbjudas medborgarna genom valfrihetssystem. Eftersom befintlig verksamhet i kommunal regi inte automatiskt ingår i valfrihetssystemet blir följden av direktivet att den ska upphandlas även mot brukarnas uttryckliga vilja. Utrymme för att ta individuella hänsyn i enlighet med finansborgarrådets uttalande anser flertalet stadsdelsförvaltningar att de saknar.

Vi anser att

- också de som redan har en insats enligt SoL eller LSS givetvis ska omfattas av valfrihetssystemet. De ska kunna behålla den utförare de har om de önskar det och välja någon annan om det är deras önskan. Något tvång att underkasta sig en oönskad förändring får under inga förhållanden utövas
- en förutsättning för valfrihet är att det finns kommunala alternativ att välja mellan.
- valfrihetssystemet måste genomföras i lugn takt med respekt för brukarnas olika förutsättningar att välja. Uppföljning måste ske kontinuerligt så att misstag omgående kan rättas till. En grundlig utvärdering måste göras sedan systemet varit i tillämpning under något år.

Service, stöd och omsorger

Funktionsnedsättning – fysisk och psykisk, skillnader i bemötandet

Två år i rad har vi nu påtalat den konstlade uppdelning som görs inom större delen av stadens administration mellan vad som benämns ”funktionsnedsättning” respektive ”psykisk funktionsnedsättning”. Systemet leder till att människor faller mellan stolarna, vilket i hög grad har drabbat dem som lever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar och de som har både fysiska och psykiska problem. Det blir ett bollande mellan de enheter som ska bära kostnaderna.

Vi redovisar därför än en gång vår uppfattning att

- staden bör skapa en modern och ändamålsenlig organisation som har kompetens och resurser att möta alla människor med funktionsnedsättning, oberoende av nedsättningens art. En början kan göras inom ramen för budgeten. Det skulle ge tydliga signaler bl.a. till stadsdelsförvaltningarna att anpassa sin organisation till det numera gängse synsättet, ett synsätt som också kommer till uttryck i FN-konventionen.

Vi märker tydligt att de allt snävare ekonomiska ramar som stadsdelsnämnderna förfogar över går ut över personer med psykiska funktionsnedsättningar. En av orsakerna till att de har blivit sparobjekt är troligen att man inte seriöst prövar om de tillhör LSS personkrets 3. Åtskilliga inom gruppen hör enligt vår bedömning hemma där men går miste om de rättigheter enligt LSS som de så väl behöver.

Vi anser att

- socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen bör ges i uppdrag att följa upp hur personkretsbedömningen går till när det gäller personer med psykiska och neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. Med ledning av resultaten bör riktlinjer utfärdas som garanterar att alla får tillgång till de resurser som de behöver. Det gäller givetvis även dem som inte bedöms tillhöra LSS personkrets.

Våra synpunkter på vissa insatser

Som vi tidigare har påpekat finns det bara några få indikatorer när det gäller detta område. Skillnaden är påtaglig mellan äldreomsorgen och stödet till människor med funktionsnedsättning. Tyvärr kan vi inte tolka det på annat sätt än att det brister i engagemang och kunskap hos dem som ska bestämma ambitionsnivåerna inom den s.k. handikappomsorgen och socialpsykiatri.

Bostäder

Det är positivt men också absolut nödvändigt att bostadsbristen och ensidigheten i bostadsutbudet uppmärksammas. Bristen på bostäder är ett allvarligt hinder för den enskildes valfrihet. Det ekonomiska stödet till utbyggnaden av särskilda boendeformer är välbehövligt men räcker uppenbarligen inte till för att ge skjuts åt verksamheten.

Vi är alltså kritiska till stadens organisation för utbyggnaden av särskilda boendeformer. Den s.k. genomförandegruppen inom socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen gör ett gott arbete utifrån sitt mandat men hinder i form av oklar ansvarsfördelning mellan stadsdelsförvaltningar, tekniska förvaltningar, socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen och blivande fastighetsägare sätter käppar i hjulen för effektiviteten i utbyggnaden. Det återstår att se om de åtgärder som enligt VP planeras kommer att leda till förbättringar.

Även om bristen på bostäder, bl.a. gruppboendestäder, är oroväckande stor och ett hinder för valfriheten vill vi ändå understryka vikten av att den slentrianmässiga utbyggnaden av gruppboendestäder ersätts av en planering utifrån de berörda personernas egna önskemål och behov. Också de som behöver stöd och service måste få göra en bostadskarriär men givetvis i trygg förvisning om att när behovet av stöd i en framtid kanske ökar är finns möjligheten till mer omfattande insatser.

Vi är också starkt kritiska till att antalet privata bostäder i en gruppboendestad för personer med utvecklingsstörning eller autism numera ofta tillåts uppgå till sex. Socialstyrelsen betonar att så mycket som sex lägenheter måste vara undantag; det bör tillåtas bara när det går att garantera att man kan ge goda omsorger trots det högre antalet. Vårt intryck är att någon sådan bedömning aldrig görs; det högre antalet är en ren sparåtgärd; samma antal personal får ge stöd till sex i stället för till fem personer.

En annan bedömning har psykiatriutredningen gjort när det gäller personer med psykiska funktionsnedsättningar. En större grupp som ger större möjligheter att knyta kamratkontakter är för dem en betydelsefull kvalitet. Därför rekommenderas gruppboendestäder med 7-10 lägenheter för dessa personer.

Vi anser att

- antalet privata bostäder inom en gruppbostad ska följa de anvisningar som socialstyrelsen och berörda handikapporganisationer står bakom
- att en effektiv organisation inom staden för utbyggnaden av bostäder enligt SoL och LSS måste tillskapas.

Insatsernas kvalitet

Vi känner en stor oro för hur kvaliteten utvecklas i insatserna enligt SoL och LSS mot bakgrunden bl.a. av den kärva budgeten. Att förlita sig på uppgifter om "nöjda brukare" är förrädisk. Många kan överhuvudtaget inte själva ge uttryck för sin "nöjdhet"; de är beroende av företrädare, godemän i första hand; deras kunskaper om funktionsnedsättning och gällande lagstiftning är långt ifrån vad den borde vara. Andra kan visserligen ge sin uppfattning till känna men behöver hjälp av personal för att skriftligen framföra den. Det säger sig självt att man har svårt att framföra kritik mot personer vars hjälp man är direkt beroende av.

Vi anser att

- staden måste utveckla tillförlitliga mått på kvaliteten inom verksamheter, riktade till personer med fysiska och psykiska funktionsnedsättningar. En del kan hämtas från äldreomsorgen. Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för kvalitet i verksamhet ibland SoL och LSS (SOSFS 2006:11) måste följas.
- brukarna måste erbjudas individuella planer där de, med stöd av godemän eller anhöriga när så behövs, får uttrycka både vad de behöver för hjälp och vad de saknar. Vi måste dock påpeka att det är brukaren som ska bestämma om han eller hon vill ha en individuell plan eller inte. Skrivningen i VP antyder att det är något som alla måste ha.
- att valfriheten är minst lika viktig när det gäller hur insatserna ska ges och av vem som vilken utförare som ska ha ansvaret att tillhandahålla dem.

Samverkan mellan dem som tillhandahåller insatser

Många personer med funktionsnedsättning behöver och får insatser från olika håll både inom kommunen och inom landstinget. För att underlätta livet för dem har socialstyrelsen utfärdat föreskrifter för Samordning av insatser för habilitering och rehabilitering (SOSFS 2007:10). En lagreglering av samverkansskyldigheten mellan landsting och kommun är att vänta inom kort.

En hjälp för den enskilde är den individuella planeringen. Det är idag tyvärr få stadsdelsnämnder som aktivt erbjuder den möjligheten och förklarar varför en individuell plan kan vara ett stöd.

Nyligen avslutades ett projekt kring samverkan för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar, Samlas sydväst. Goda erfarenheter finns att hämta därifrån.

Vi anser att

- erfarenheterna från projektet Samlas sydväst ska spridas till samtliga stadsdelsförvaltningar
- individuell planering enligt LSS ska erbjudas alla som har insatser enligt denna lag

- individuell planering bör provas även för andra som har behov av sådan.

Erfarenheterna visar att också handläggare och förvaltningar har stor nytta av de individuella planerna. De ger struktur i arbetet och medverkar till en trygghet hos brukarna, vilket i sin tur minskar behovet av ideliga kontakter med handläggarna.

Syn- och hörselinstruktörer

Vi har flera gånger understrukt hur viktiga syn- och hörselinstruktörerna är i rehabiliteringen av syn- och hörselskadade. Att det skiljer sig åt från stadsdel till stadsdel om man kan få tillgång till denna resurs och i vilken utsträckning är oacceptabelt och måste rimligen anses strida mot likabehandlingsprincipen i kommunallagen.

Vi anser att

- staden ska besluta att samtliga stadsdelsnämnder ska ha tillgång till syn- och hörselinstruktörer i sin förvaltning och att denna expertis ska kunna anlitas av alla inom stadsdelen som behöver deras hjälp.

Idrottsnämnden

Idrottsnämnden har tagit synsättet till sig att man har ett ansvar för alla. Vi vill ge en eloge till nämnden och förvaltningen för deras systematiska arbete med att göra idrottsanläggningar tillgängliga och användbara för alla.

Försöksverksamheten med att samordna fritidsutbudet för barn och unga med funktionsnedsättning och göra det känt är också ett initiativ som vi vill apostrofera. Enligt uppgift är tjänsten som "Spindel i fritidsnätet" permanentad. Det är glädjande.

Kulturnämnden

Också inom kulturnämnden har man arbetat med tillgängligheten, främst i stadens egna lokaler. Medel har utgått från tillgänglighetsprojektet

I VP 2010 sägs att nämnden bör undersöka förutsättningarna för att öka tillgängligheten inom det fria kulturlivet genom att erbjuda dessa aktörer att ansöka om de medel för tillgänglighetsanpassningar som finns hos nämnden. Ett lovvärt initiativ men uppmaningen följs inte upp som ett mål för verksamhetsområdet. Detta och ordet "bör" ger anledning till viss skepsis till vad som blir resultatet av uppmaningen.

Anslaget till handikappprörelsen

HSO har i skrivelse till Finansborgarrådet begärt dels en höjning av anslaget till handikappprörelsen för år 2010 till minst den nivå som det hade år 2006, dels att det ska anvisas över kommunstyrelsens budget.

Våra argument för att anslaget måste höjas har vi redovisat vid flera tillfällen och upprepar dem inte här. Vi erinrar om de utfästelser som de politiska partierna gjorde inför denna mandatperiod men som tyvärr hittills inte har infriats. Utvecklingen har gått stick i stäv mot utfästelserna.

Skälet till att vi anser att ett anslag till handikappprörelsens verksamhet inte bör anvisas över socialtjänst- och arbetsmarknadsnämndens budget är att handikappaspekter finns

inom alla stadens verksamheter. Det ger en felaktig signal att lägga ett sådant anslag under en facknämnd.

Vi begär att

- anslaget till handikapprörelsen i Stockholm höjs till minst den nivå det hade år 2006.

Avslutning

Det finns flera positiva skrivningar i majoritetens verksamhetsplan 2010 men det handikappolitiska programmet och handikappaspekter är fortfarande inte tydligt implementerade i stadens styrsystem. Innehållet i VP i dess helhet vittnar tyvärr inte om att man har tagit till sig synsättet att åtgärder som underlättar livet för människor med funktionsnedsättning handlar om mänskliga rättigheter, inte om särlösningar. Det övergripande ansvaret för handikappolitiken i Stockholm som sägs åligga socialtjänst- och arbetsmarknadsroteln märker vi inte något av. Vår förhoppning står nu till att FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning ska göras känd i staden och bli utgångspunkten för det nya handikappolitiska program som ska utarbetas under 2010. Först då kan Stockholm bli den stad för alla som våra politiker säger sig ha som mål. Handikapprörelsens kunskaper och erfarenheter behövs om det målet ska nås.

Handikappolitiska indikatorer i Stockholms stads verksamhetsplan för år 2010

Inledning

Den nästan totala avsaknaden av indikatorer i årets VP liksom i tidigare års har fått till följd att inga nämnder och bolag har uppfattat att funktionshinderaspekter är prioriterade av stadens fullmäktige; det är det svar som handikappråden har fått när de har velat lyfta fram sådana. Stadens handikappolitiska program har blivit en hyllvärmare bland alla andra övergripande styrdokument som ingen tar på allvar. Vi måste understryka att tydliga inriktningsmål och verksamhetsmål och tydliga och uppföljningsbara indikatorer i stadens styrsystem är en första förutsättning för att dessa aspekter ska beaktas.

Handikapprådet har därför för andra året ställt samman indikatorer till stadens verksamhetsplan (VP) som lyfter fram aspekter som handikappörelsen i Stockholm anser nödvändiga att få beaktade om staden ska nå sitt mål att bli en stad för alla, en stad som möjliggör full delaktighet också för människor, boende likaväl som besökare, som lever med funktionsnedsättningar. Det är ännu inte möjligt att få en samlad bild av i vilken utsträckning som de olika delarna av den kommunala organisationen har beaktat vad handikapprådet förde fram inför arbetet med innevarande års VP. Det är givetvis önskvärt att få en sammanställning av om nämnder och handikappråd har beaktat indikatorerna för i år i sina verksamhetsplaner och vilken effekt de i så fall har fått. Avstämningen skulle kunna göras i samband med arbetet med verksamhetsberättelserna för 2009.

Rådets intryck är dock att flertalet indikatorer alltjämt är aktuella. Vi har därför haft föregående års lista som grund när vi nu föreslår indikatorer för år 2010 och aktualiserat och kompletterat den på vissa punkter.

Övergripande inriktningsmål

I stadens verksamhetsplan för innevarande år har tre inriktningsmål lagts fast:

- Stockholm ska vara en attraktiv, trygg, tillgänglig och växande stad för boende, företagande och besök.
- Kvalitet och valfrihet ska utvecklas och förbättras.
- Stadens verksamheter ska vara kostnadseffektiva.

Kompletteringen med ordet "tillgänglig" i det första målet för i år har i praktiken inte uppmärksamrats ute i förvaltningarna och därför inte fått någon effekt eftersom innebörden inte har konkretiserats. Som framgår av den långa listan över indikatorer i det följande finns det handikappolitiska aspekter inom snart sagt alla områden som kommunen har ansvar för. Det framgår också av stadens eget handikappolitiska program och av den nya FN-konventionen.

Vi anser att

2010 års VP måste ge tydliga signaler till samtliga verksamheter i staden att de har att beakta de handikappolitiska aspekter som berör dem. Handikapprådets lista möjliggör för nämnder och bolag att prioritera bland dem.

Verksamhetsmål

I VP:s inledande avsnitt redovisas i år ett antal delmål och resonemang förs kring motiv och förutsättningar att nå dem. Handikappaspekter lyser med sin frånvaro i denna text. I avsnittet om Kommunfullmäktiges mål för de olika verksamhetsområdena förekommer sådana aspekter ytterst sparsamt.

Vi anser att

stadens handikappolitiska ambitioner måste genomsyra dessa delar av VP. Skrivningarna måste göras så konkreta att de som har att förverkliga ambitionerna förstår vad de får för konsekvenser för den egna verksamheten.

Förslag på indikatorer

Våra förslag i det följande utgår från att de övergripande avsnitten i VP för 2010 kommer att ge tydliga direktiv till alla nämnder och bolag att personer med funktionsnedsättningar ska kunna ta del av deras verksamheter på samma villkor som alla andra. Kopplingen mellan stadens övergripande inriktningsmål och verksamhetsmål och vårt förslag till indikatorer måste bli tydlig.

Förslaget till indikatorer redovisas under de nämnder och bolag som de berör, vilket bör underlätta tillämpningen. Indikatorerna konkretiserar handikappolitiska aspekter inom de olika områden som handikapprörelsen i Stockholm just nu prioriterar.

Samtliga nämnder och bolag

- Samtliga lokaler och utemiljöer som nämnden/bolaget ansvarar för eller bedriver verksamheter i ska inventeras. Enkelt avhjälpta hinder ska undanröjas senast år 2010. Om nämnden/bolaget inte själv bär ansvaret för en lokal ska krav ställas på fastighetsägaren. Regeringens uppdrag till Boverket och den slutspurtsatsning som Boverket nu initierar måste tas på allvar i alla nämnder och bolag.
- Ett tillgänglighetsperspektiv ska läggas på alla upphandlingar, även när det gäller anlitande av hotell, restauranger och andra lokaler. Tillgängligheten ska omfatta såväl den fysiska miljön som information och verksamheters utformning.
- Möteslokaler, teatrar och receptioner ska vara försedda med hörselteknisk och syntolkningsutrustning. Den ska sektioneras så att också personer som är elöverkänsliga kan vistas i lokalen. Ansvarig för drift och underhåll ska utses på varje arbetsplats.
- Stadens möteslokaler ska vara allergisanerade.
- Större lokaler, t.ex. gallerior, ska vara försedda med orienteringstavlor.
- Stadens hemsida och all information som staden ger ut ska vara utformad så att alla kan ta del av innehållet. Information ska lämnas om vilket material som finns i alternativa format samt om att de format som inte finns framtagna går att få på beställning.
- Stadens e-tjänster måste kunna nyttjas av personer med funktionsnedsättning och följa riktlinjer för tillgänglighet.
- Den som har fått ett enskilt beslut om insats ska kunna ta del av beslutet på för henne eller honom läsbart media, exempelvis i inläst form, i storstil, i punktskrift eller som elektronisk text.

- Alla evenemang som ordnas i staden ska vara möjliga för alla att ta del av. En lista över faktorer att beakta ska upprättas.

Kommunfullmäktige m.m.

- Stadsbyggnadskontoret ska anvisas tillräckliga resurser för att kunna bedriva en aktiv tillsyn vad gäller enkelt åtgärdade hinder inom det privata fastighetsbeståndet. Det gäller såväl den uppsökande delen som tillsynen över att nödvändiga åtgärder faktiskt vidtas och att de håller en godtagbar kvalitet.
- Ansvaret för samordningen av stadens handikappolitiska arbete ska läggas på kommunstyrelsen.
- En centralt placerad samordnare av stadens arbete med den fysiska miljöns och informationens tillgänglighet ska tillsättas.
- FN-konventionens konsekvenser för stadens handikappolitiska arbete ska analyseras. De ska beaktas i det handikappolitiska program som ska ersätta det nu gällande efter utgången av år 2010.

Stadsdelsnämnderna

- Inga förändringar av driftformer får göras mot de enskilda brukarnas vilja.
- Nämnd- och andra möten ska hållas i lokaler som är tillgängliga och användbara för alla. De ska vara försedda med hörselteknisk och syntolkningsutrustning.
- Brukarråd ska tillskapas i gruppboende och dagliga verksamheter.
- Förebyggande hälsovård med inriktning på kost och motion ska vara ett obligatoriskt inslag i det stöd som hemtjänstpersonal och personal i gruppboende ger. Det måste tydliggöras i avtal som träffas med alla utförare.
- Antalet personer som har en individuell plan ska vid 2010 års slut uppgå till minst 25 % av dem som har laglig rätt till en sådan. Också andra som har insatser från flera håll och har nytta av en individuell plan ska erbjudas en sådan.
- Personal inom hemtjänsten och inom gruppboende och dagliga verksamheter som saknar för arbetet adekvat utbildning ska erbjudas sådan. Andelen personal som har sådan utbildning ska vid 2010 års slut uppgå till minst 85 %.
- Brukare och anhöriga ska ges utbildning i hur möjligheten till valfrihet kan utnyttjas.
- Personliga ombud ska finnas i samtliga stadsdelsnämnder. Det totala antalet i staden ska uppgå till minst 25.
- Synskadade och hörselskadade personer ska ha tillgång till heminstruktörer efter behov.
- Personal som ger stöd till personer med funktionsnedsättning ska ha kännedom om hjälpmedel. De ska aktivt verka för att de som behöver hjälpmedel får behovet tillgodosett.
- Ledsagarservice ska medges alla som behöver och önskar det oberoende av boendeform. Den enskilde ska ha rätt att bestämma vad han eller hon vill ha ledsagning till.
- Barn och ungdomar med funktionsnedsättning ska beredas möjligheter att efter behov delta i verksamheter som riktar sig till andra barn och ungdomar.

De som behöver eller önskar en särskilt anpassad verksamhet ska i största möjliga utsträckning få sin önskan tillgodosedd. Det ska ske i samverkan med idrottsförvaltningens projektledare.

- Gruppboheter för personer med utvecklingsstörning eller autism ska inte inrymma mer än fem lägenheter.
- Gruppboheter för personer med psykiska funktionsnedsättningar ska bestå av sju - tio lägenheter.

Vi anser inte att antalet alternativa driftformer är ett adekvat mått på valfriheten, vilket är det mått som ska måluppfyllelsen enligt VP 2009. Ett mått på valfriheten ska i stället vara andelen personer som fått sina önskemål om utförare tillgodosedda. Då är också valet att inte byta utförare ett aktivt val.

Exploateringsnämnden

- I de avtal som träffas vid markupplåtelser m.m. ska hänvisning göras till handboken Stockholm – en stad för alla, upplagan från år 2008.
- Efterlevnaden av avtalsbestämmelsen om tillgängligheten ska följas upp genom stickprovsundersökningar. Minst 20 procent av antalet färdigställda flerbostadshus ska ingå i stickprovet.
- Avtal som gäller nybyggnad och ombyggnad av hotell ska innehålla krav på tillgänglighet i byggnadernas olika delar (se indikatorer för stadsbyggnadsnämnden).

Fastighetsnämnden

- Gruppboheter för personer med utvecklingsstörning eller autism ska inte inrymma mer än fem lägenheter.
- Gruppboheter för personer med psykiska funktionsnedsättningar ska bestå av sju – tio lägenheter.
- Bostäder enligt SoL och LSS ska inrymmas i vanlig bostadsbebyggelse. Institutionsprägel får inte förekomma.

Idrottsnämnden

- Idrottsanläggningar ska utformas så att personer med olika funktionsnedsättningar kan delta både som aktiva idrottsutövare och som åskådare.
- De som behöver tillgång till badanläggningar med högre vattentemperatur än normalt ska kunna få sitt behov tillgodosett antingen i särskilda anläggningar eller genom att hänvisas till särskilda tider.
- Tjänsten som spindel i fritidsnätet för barn och ungdomar med Funktionsnedsättning ska permanentas.

Kulturnämnden

- Teatrar ska ha syn- och texttolkningsmöjligheter samt hörselteknisk och syntolkningsutrustning. Den ska sektioneras så att också personer som är elöverkänsliga kan besöka lokalerna.

- Alla ska kunna tillgodogöra sig den information som staden ger ut. Den ska finnas i lättläst form, teckentolkad och på medier som är anpassade till brukarnas behov.
- Stadens museer ska ha guideutrustning för hörselskadade.
- Tillgänglighetsguiden ska förses med information om utrymningssäkerheten i de lokaler som redovisas.

Kyrkogårdsnämnden

- Översiktliga kartor ska finnas vid kyrkogårdar och begravningsplatser. De ska vara utformade så att alla kan ta del av dem.
- Skyltning i kapell och utomhus ska förbättras och utformas så att också synskadade kan ta del av den.
- Brister i tillgängligheten för personer som använder rullstol ska röjas undan.
- En tillgänglig toalett bör placeras i omedelbar närhet till kyrkogårdar och kapell.
- Val av växter ska ske med utgångspunkt i Astma- och allergiförbundets lista över växter som inte är allergiframkallande

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

- Mått på miljörelaterade hälsoproblem ska utarbetas, t.ex. hörselskador, allergier, elöverkänslighet, stress.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden

- Minst 100 personer med funktionsnedsättning ska ha tagits emot vid jobbtorgen. Särskild uppmärksamhet ska ägnas nytillkomna flyktingar, bland vilka många har en funktionsnedsättning.
- Minst 20 procent ska ha slussats ut på arbetsmarknaden eller till utbildning. Insatsen ska inriktas såväl mot dem som uppbär socialbidrag som mot dem som har aktivitetsbidrag eller förtidspension.
- Bostäder enligt SoL och LSS ska utvärderas med hänsyn till hur de fungerar i relation till brukarnas behov. Om så visar sig nödvändigt ska de riktlinjer för utformning som f.n. tillämpas revideras
- Riktlinjer ska utformas för stadsdelsnämndernas uppsökande verksamhet riktad till funktionsnedsatta personer, i första hand personer med psykiska och neuropsykiatriska problem. Särskild uppmärksamhet ska ägnas personer med annan etnisk bakgrund än svensk.
- Ansvar för planering och utbyggnad av bostäder enligt SoL och LSS ska flyttas från stadsdelsnämnderna till socialtjänstnämnden.
- Kvalitetsindikatorer inom verksamheter för personer med funktionsnedsättningar ska utarbetas.
- Utfallet av bestämmelser i avtal som träffas med olika utförare av insatser enligt SoL och LSS ska kontinuerligt följas upp på individnivå. Problem som uppstår måste omedelbart åtgärdas. Särskilt ska uppmärksammas vilka konsekvenser som pengsystemet får för den enskildes valfrihet.

Stadsbyggnadsnämnden

- Minst 20 tillsyner vad gäller bl.a. tillgängligheten och användbarheten ska göras av färdigställda bostadsbyggnader med mer än 20 lägenheter.

- Tillsyn ska göras av samtliga färdigställda större möteslokaler och kommersiella anläggningar.
- Samrådsmöten ska hållas i lokaler som är tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Hörselteknisk och syntolkningsutrustning ska finnas. Handläggare ska till förvaltningen redovisa vid vilka tillfällen som dessa krav inte har kunnat tillgodoses.
- Nämnden ska aktivera sin tillsyn av att ansvariga fastighetsägare röjer undan enkelt avhjälpna hinder senast år 2010.
- Resurser ska anvisas för arbetet med anmälningar om enkelt avhjälpna hinder
- Nämnden ska fastställa tillgänglighetskrav för hotell som byggs eller byggs om.
- Antalet beslut där avsteg från tillgänglighetskrav har medgetts ska redovisas uppdelat på nybyggnad och ombyggnad.
- Antalet färdigställda lägenheter i småhus och flerbostadshus som inte är tillgängliga för rörelsehindrade, t.ex. lägenheter i två eller flera plan utan hiss inom lägenheten, lägenheter på det övre planet i tvåvåningshus där den övre våningen saknar hissförbindelse, ska redovisas.
- Krav som garanterar utrymningssäkerheten i tunnlar och underjordiska utrymmen, t.ex. garage, för personer med funktionsnedsättning ska utarbetas.

Trafik- och renhållningsnämnden

- Alla trappor i stadens utemiljöer ska vara utförda i enlighet med stadens utemiljöprogram senast år 2010.
- Alla övergångsställen ska vara utformade enligt stockholmsmodellen senast år 2010.
- Ljudsignalerna vid övergångsställen ska hålla normal styrka så att det går att hitta platserna och att orientera sig med hörselns hjälp. Staden bör medverka i projekt med syfte att utveckla system som inte verkar störande för omgivningen.
- Lösningar för kvittblivning av sopor, i första hand hushållssopor, som förenar närhet, tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning med god arbetsmiljö för renhållningsarbetare, ska utvecklas.

Utbildningsnämnden

- Antal elever per speciallärare, skolläkare, skolsköterska, skolpsykolog och skolkurator i stadens olika skolor, kommunalt och enskilt drivna ska minska.
- Elever med funktionsnedsättning ska ges samma möjlighet att välja skola som andra.
- Åtgärdsprogram ska utarbetas för alla elever med funktionsnedsättning som behöver det. Erforderliga resurser ska avsättas för dessa elever.
- Samverkan ska utvecklas mellan grund- respektive gymnasieskolan och särskolan respektive gymnasiesärskolan. Goda exempel ska spridas mellan rektorsområdena.
- Samverkan ska stimuleras mellan utbildningsnämndens och stadsdelsnämndernas handikappråd, och mellan dessa och skolorna.
- Centrala medel ska anslås så att skolor inom alla skolformer får fri tillgång till specialpedagogiskt stöd.

Skolfastigheter i Stockholm AB (Sisab)

- En plan ska upprättas för hur enkelt avhjälpbara hinder i stadens skolor ska undanröjas senast år 2010. Alla delar av en skolbyggnad ska anses som offentliga och därför berörda av lagstiftningen om enkelt avhjälpbara hinder. Avsaknad av hörselteknisk utrustning ska betraktas som ett enkelt avhjälpbart hinder. Sådan utrustning ska finnas i samlingslokaler och vid behov finnas att tillgå vid möten i mindre lokaler, t.ex. klassrum .

Överförmyndarnämnden

- Bestämmelsen om gode mäns och förmyndares uppdrag "att sörja för person" ska tydliggöras.
- Gode män och förmyndare ska ges utbildning om olika funktionsnedsättningar och deras effekter för de berörda personernas dagliga liv.
- Gode män och förmyndare ska ges information om valfrihetssystemet i Stockholm, så att de kan ge ett gott stöd till sina uppdragsgivare.